

Temat: Bóg - świat - człowiek w poezji metafizycznej Mikołaja Sępa Szarzyńskiego.

Sonet jako gatunek literacki.

Twórcami sonetu byli poeci włoscy Dante Alighieri i Francesco Petrarca. Sonet to wiersz o specyficznej strukturze:

- składa się z 14 wersów
- dzieli się na 4 zwrotki
- podział wersów może być różny: sonet włoski 4,4,3,3; sonet francuski: 4,4,4,2
- podział na dwie części: **opisową (2 pierwsze zwrotki)** i **refleksyjną (2 kolejne)**

SONET WŁOSKI

.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....

.....
.....
.....

SONET FRANCUSKI

.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....

.....
.....

Tematyka sonetu jest nieokreślona, może on dotyczyć różnych tematów.

Tytuł sonetu	Obraz człowieka	Obraz Boga	Obraz świata
"O wojnie naszej, którą wiedzimy z szatanem, światem i ciałem"	<ul style="list-style-type: none"> - pokój (spokój) to stan nieosiągalny w ziemskim bytowaniu, istnieje tylko w sferze abstrakcji. Szczęście jest tylko pozorem, złudzeniem zmysłów, od którego należy się wyzwolić (polemika z renesansowym optymizmem i stoicyzmem) - jedyną realną wartością dla człowieka staje się ciągłe „bojowanie”, którego istotą jest zbliżenie się do Boga (topos "homo militans" - człowiek walczący, pojmujący życie jako walkę duchową, idea heroicznego aktywizmu "rycerza Chrystusowego") - w walce wątly - słaby, niebaczny - nierozsądny, rozdwojony w sobie - rozdarty między pragnieniami cielesnymi ciała i pragnieniami duszy, która pragnie Boga - dwoistość natury duchowo-cielesnej czyni go wewnętrznie sprzecznym, ciało to dom dla duszy, zazdrosne o zwierzchność duszy, pragnie jej zguby - uznaje wyższość duszy, ale ulega požądaniom ciała, nie umie wyrzec się doczesnych rozkoszy; - główni wrogowie człowieka to: świat, który ma go pokusami, szatan - byt realny, uosobienie zła, kuszący do grzechu i ciało - element grzeszny, prowadzący do upadku; - najtrudniejsza walka to bój z samym sobą - świadomy własnej słabości i bezradności, błaga Boga o pomoc w walce z sobą i światem - bez Boga skazany na porażkę 	<ul style="list-style-type: none"> - król powszechny, prawdziwy pokój - wszechmocny, potężny - źródło prawdziwego, nieosiągalnego na ziemi pokoju; - miłosierny dla człowieka ukorzonego przed Jego potęgą; - jako jedyny ma moc pokonać wszystkich wrogów człowieka - gwarantuje człowiekowi, który się do Niego zwróci, zwycięstwo w walce i zbawienie 	<ul style="list-style-type: none"> -miejsce nieustannej walki człowieka - arena działań szatana - pogrążony w odmętach grzechu - miejsce tymczasowego pobytu człowieka - marność, ale ponętna i wzbudzająca pożądanie
"O nietrwalej miłości rzeczy świata tego"	<ul style="list-style-type: none"> - nie może żyć bez miłości, ponieważ jest stworzony przez Boga jako istota kochająca - miłość okazuje się jednak nietrwala, nie daje spełnienia, bo dotyczy czegoś, co podlega destrukcji; - marności tego świata (bogactwo, władza, sława, uroda, rozkosz) kuszą człowieka, gdyż nasz umysł czyni je ponętnymi; - miłość zmysłowa karmi nas ułudą i nie chroni przed egzystencjalnym lękiem - dusza czuje ciągle niezaspokojenie, gdyż tylko wieczna, prawdziwa miłość może dać poczucie spełnienia, chroni przed strachem i kieruje ku Bogu i wartościom wyższym - przeżywa mistyczne tęsknoty 	<ul style="list-style-type: none"> - istota doskonała, ale nie ma jej w świecie materialnym - oddalony od człowieka, - niezrozumiały i wymagający - oczekuje oddania i miłości, których człowiek często nie umie ofiarować 	<ul style="list-style-type: none"> - niezrozumiały dla człowieka chaos - pełen marności: bogactwa, sławy, rozkoszy, władzy i urody, które szybko przemijają - nie ma w nim nic trwałego - ludzi pozornym pięknem - nie ma w nim ducha, tylko nietrwala i zwodnicza materia

Wnioski: Mikołaj Sęp Szarzyński każe człowiekowi dokonywać wyboru: Bóg albo świat, pokazuje nasze życie jako nieustanną walkę, a człowieka jako rycerza Chrystusowego, który jest silny jedynie mocą Boga i musi walczyć z pokusami świata, szatanem i samym sobą. Wiersze Sępa Szarzyńskiego stają się formą wyznania konfliktu duchowego poety. Sęp dostrzega i podkreśla antynomie ludzkiej egzystencji: duch – materia, wieczność – zmienność, Bóg – człowiek, dobro – grzech, pokój – walka. Problematyka poezji Szarzyńskiego zapowiada niepokoje epoki baroku oraz typowe dla XVII wieku widzenie świata, człowieka i Boga.

"O wojnie naszej, którą wiziemy z szatanem, światem i ciałem:

Środek poetycki	Cytat	Funkcja
Elipsa (wyrzutnia) i antyteza	"pokój - szczęśliwość, ale bojowanie Byt nasz podniebny"	Dynamizacja i udratyzowanie sytuacji człowieka
peryfrazja	"srogi ciemności hetman" - szatan "Prawdziwy pokój", "król powszechny" - Bóg	Unaocznienie obecności szatana, ukonkretnienie zła. Wskazanie na przymioty Boga
oksymoron	"łakome marności"	Podkreślenie dwojakiej natury świata kuszącej i złej
Metafora	dom - ciało	Ukazanie ciała nie jako istoty człowieka, ale jako elementu podrzędnego - nie gospodarz, tylko mieszkanie dla duszy
Pytanie retoryczne i wyliczenie	"Cóż będę czynił w tak strasliwym boju , wątły, niebaczny, rozdwojony w sobie?"	Uwydatnienie natury człowieka, jego słabości i skazania na klęskę
Metaforyka militarna	Bój, hetman	Uzmysłowienie, że życie to walka
Apostrofa i wykrzyknienia	Ostatnia zwrotka	Wyeksponowanie pragnienia duszy

"O nietrwalej miłości rzeczy świata tego"

Środek poetycki	Cytat	Funkcja
Paradoks i antyteza	"I nie miłować ciężko, i miłować Nędzna pociecha..."	Ukazanie trudnej sytuacji człowieka w świecie
oksymoron	"nędzna pociecha"	Podkreślenie braku prawdziwej radości w życiu doczesnym
Przerzutnie i inwersje (przestawne szyki wyrazów w zdaniach)	"... gdyż żądzą zwiedzione Myśli cukrują nazbyt rzeczy one	Ukazanie niestabilności świata, niepokoju i zmienności
Pytanie retoryczne	" Komu tak będzie dostatkim smakować....?"	Skłonienie do refleksji nad wyborami, których człowiek będzie musiał dokonać w życiu.
Wyliczenie	"Złoto, sceptr, sława..."	Wyeksponowanie wartości, których pożąda śmiertelnik

Wnioski: Sposób pisania (poetyka wierszy) Sępa wskazuje na stylistykę barokową - przepych środków poetyckich, dużą ekspresję i dynamizm obrazowania, dążenie do konceptu.

Mikołaj Sęp Szarzyński to prekursor epoki baroku.

Prekursor - osoba wyprzedzająca swoją epokę i zapowiadająca nowe tendencje w sztuce.

Skorzystaj z poniższej prezentacji, aby lepiej przygotować się do sprawdzianu:

<https://view.genial.ly/5ee1f448f260380d8364f292/presentation-mikolaj-sep-szarzynski>